

Юлія ДЕЦ,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Людмила БРОВЧАК,
кандидат педагогічних наук, доцент

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (м. Вінниця)*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ СЛОВЕСНОЇ ТВОРЧОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних закладах дошкільної освіти приділяють велику увагу створенню умов, що дозволяють найбільш цілісно та якісно організувати новітні форми психолого-педагогічної діяльності, спрямованої на розвиток здібностей дітей-дошкільників саме в грі, оскільки враховується, що основа діяльності дитини дошкільного віку, – це ігрова діяльність. Засобами реалізації завдань освітнього процесу в закладі дошкільної освіти виступають готовність вихователів до розвивальної діяльності, розробленість програм всебічного розвитку дітей, сучасне облаштування освітньо-ігрового середовища дитячого садка.

Аналіз праць сучасних вітчизняних дослідників у галузі розвитку творчих здібностей дітей [1; 2; 3], зокрема здібностей словесної творчості дітей старшого дошкільного віку [6; 8] дозволив нам сформулювати педагогічні умови, що зумовлюють ефективність педагогічного впливу на розвиток словесної творчості дітей-дошкільників у процесі ігрової діяльності:

- інтеграція різних видів ігор з метою створення розвивального середовища, що стимулює розвиток творчих здібностей дошкільників;
- врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей старшого дошкільного віку в процесі активізації вихователем їх творчих проявів;
- урізноманітнення змісту, форм, прийомів ігрової діяльності, спрямованої на розвиток творчої уяви та мовлення дошкільників;
- створення емоційно сприятливої атмосфери для творчої діяльності дітей у закладі;
- взаємодія вихователів закладу дошкільної освіти з сім'ями дітей через організацію творчої діяльності вихованців.

Інтегровані заняття об'єднують дошкільників спільними емоціями, переживаннями, враженнями; сприяють можливості здійснювати колективні «відкриття» у сфері словесної творчості, музики, образотворчого мистецтва, літератури. Кожен цикл інтегрованих занять містить у собі створення колективної композиції у вигляді театралізованої постановки, драматизації, літературно-музичної композиції, гри, під час яких відбувається активізація творчого потенціалу дошкільників, зокрема збагачення мовлення дітей засобами виразності мови [6].

Інтеграція різних видів ігор – сюжетно-рольових, ігор-драматизацій, рухливих, дидактичних, пов'язаних з музикою, образотворчим мистецтвом, мовленням, – поширює світогляд дітей-дошкільників, створює можливість для інтегрування вмінь, навичок та досвіду з різних сфер діяльності, що знаходить відображення в словесній творчості дитини. Зміст інтегрованої діяльності має бути інформаційно насиченим, відповідати пізнавальним інтересам сучасного дошкільника. Виходячи з принципів гармонійності освіти [7; 8], для органічного входження дитини в сучасний світ експериментальна методика має передбачати створення ситуацій успіху, коли дитина під час ігрової діяльності використовує нестандартне рішення або пропонує нове бачення завдання, користуючись досвідом з інших сфер діяльності. Варто роботу з розвитку здібностей словесної творчості будувати як захоплюючу проблемно-ігрову діяльність на засадах інтеграції, що забезпечує суб'єктну позицію дитини, відображення її у відборі мовленнєвих засобів, структуруванні продуктів творчості, емоційній виразності.

Інтегрована діяльність зумовлює створення спеціально організованого, педагогічно доцільного та адаптованого до можливостей сучасних дошкільників середовища, що сприяє розвитку творчих здібностей та інтересів дітей старшого дошкільного віку. Формування механізмів творчої поведінки дітей: від спостереження (пасивного споглядання) – до переживання – розуміння – відбору для себе мовленнєвих засобів для втілення задуму – оцінки – забезпечують розвиток дитячої особистості, зокрема її здібностей до словесної творчості [6].

В основі побудови освітнього середовища закладу дошкільної освіти лежить розуміння особливостей і закономірностей формування та розвитку людської психіки у вигляді оволодіння новими видами людських дій.

Це передбачає врахування низки особливостей, до яких належать: біологічне дозрівання мозку, що є необхідною умовою для розвитку та формування психіки; взаємодія суб'єкта з зовнішнім предметним світом, що зумовлює присвоєння суспільно-історичного досвіду у спільній діяльності та набуття вмінь спілкування з людьми; засвоєння суспільно-мотиваційних та предметно-операційних компонентів діяльностей, що опановує дошкільник [9].

Відомо, що процес розвитку словесної творчості є поступовим і достатньо складним. Найбільш успішно він відбувається під керівництвом педагогів і за допомогою батьків, які сприяють опануванню дошкільником вміннями творчого оповідання про події з навколишнього життя, про взаємини з друзями, на теми з особистого досвіду, вміннями вигадувати казки, загадки. Урізноманітнення змісту, методів, прийомів ігрової діяльності, спрямованої на розвиток словесної творчості дошкільників, може містити такі форми роботи [1; 3; 4; 5]:

1. Ознайомлення з літературною спадщиною нашого народу, його творчістю. Усна народна творчість – найбагатше джерело пізнавального, морального, творчого розвитку дітей.
2. Мовні вправи (мовленнєва зарядка). Сюди входить не лише збагачення словникового запасу дошкільників та накопичення особистого досвіду кожної дитини, а й розвиток артикуляційної моторики, а також розвиток зв'язного монологічного мовлення, апробація нестандартних методів створення казок, що дозволяють розвинути словесну творчість дошкільників.
3. Інтеграція дослідницької, образотворчої, музичної та ігрової діяльності, що сприяє розвитку творчих здібностей старших дошкільників через створення різнохарактерних образів живої та неживої природи.
4. Театралізована діяльність (спільно з музичним керівником під час проведення заходів) дозволяє перетворити дошкільників на героїв різних казок та мультфільмів.

Старший дошкільний вік – це перехід від процесуально-побутової ігрової діяльності до сюжетно-рольової. Для успішної реалізації комплексу завдань з розвитку здібностей словесної творчості необхідно забезпечувати психологічно та емоційно комфортне середовище ігрової

діяльності. Вихователь закладу дошкільної освіти має потурбуватися про почуття захищеності кожного дошкільника: щоб у дитини не виникало страху зробити щось не так, виявити невміння. Вихователь намагається не робити дошкільникам зауважень уголос, а навпаки, підбадьорює їх. Важливо використовувати прийом «створення ситуації успіху».

Вибір оптимальної системи занять пов'язаний з використанням у роботі з дітьми старшого дошкільного віку двох рівнів опрацювання завдань. Перший рівень умовно можна назвати тренінговим. Він передбачає освоєння будь-яких умінь та навичок у процесі ігрового співробітництва вихователя та дошкільників без спеціального заучування. Другий рівень – індивідуального розвитку дітей. Він спрямований на розкриття здібностей кожної дитини, мінімізацію її недоліків та активізацію вмінь, для чого підбирається індивідуально-орієнтований, спеціальний матеріал (ігри, вправи) [10].

Практично всі дослідження, присвячені розвитку творчих здібностей старших дошкільників, вказують на необхідність організації цікавого змістовного життя дитини в сім'ї та дошкільному закладі; збагачення яскравими враженнями, забезпечення емоційно-інтелектуального досвіду, що буде слугувати основою виникнення задумів і стане матеріалом, необхідним для розвитку уяви.

Перед закладом дошкільної освіти, педагогами постає важливе завдання – забезпечення підтримки сім'ї та підвищення компетентності батьків у питаннях творчого розвитку старших дошкільників. Цей напрям діяльності передбачає взаємодію з сім'ями дітей через різноманітні форми організації заходів, серед яких найбільшу популярність здобули: культурно-дозвілєві заходи, творчі студії, концерти, тематичні свята, мистецькі проєкти, мистецькі виставки тощо.

Отже, створення педагогічних умов розвитку словесної творчості дітей старшого дошкільного віку у процесі ігрової діяльності ґрунтується на врахуванні вікових та індивідуальних можливостей дошкільників. Однією з основних освітніх технологій, що сприяє різнобічному розвитку дитини старшого дошкільного віку, є інтеграція, що охоплює всі види художньо-творчої, мовленнєвої, ігрової діяльності дітей-дошкільників.

Головним акцентом у створенні педагогічних умов розвитку творчих здібностей є організація ігрової діяльності, що повинна мати проблемно

орієнтований характер з метою розвитку якостей мислення, уяви, мовлення, що зумовлюють формування словесної творчості дошкільників.

Список використаних джерел:

1. Амікіна Д. Е. Розвиток мовленнєвих здібностей дошкільників у різному соціокультурному оточенні : дис. ... канд. психологічних наук : 19.00.07. Київ, 2011. 205 с.
2. Бех І. Д. Біля витоків сутності особистості. *Шлях освіти*. 2019. С. 10.
3. Біла І. Творчість як ціннісна потреба дошкільника. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 10. С. 38–41.
4. Дудова Т. Дидактична гра – господиня навчального процесу. *Дошкільне виховання*. 2004. № 7. С. 24–25.
5. Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дітей у дошкільних закладах освіти : програма спецкурсу. Одеса : СВД М. П. Черкасов, 2005. 92 с.
6. Малихіна О. Є. Психологічні умови розвитку здібностей молодших школярів до словесної творчості : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса : Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського, 2009. 20 с.
7. Михайленко Н. Я. Короткова Н. А. Педагогічні принципи організації сюжетної гри. *Дошкільне виховання*. 2013. № 4. С. 23.
8. Паласевич І. Л., Семенюк В. І. Мовленнєво-творча діяльність дітей старшого дошкільного віку. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. 2021. С. 30–34.
9. Товкач І. Теоретичний аналіз проблеми урахування індивідуальних особливостей дітей як психологічного супроводу навчально-виховної роботи. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2015. С. 48–51.
10. Томашевська І. Творчість дітей дошкільного віку: теоретичний аспект проблеми. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2021. № 10 (114). С. 187–195.